

Rezümé

Kutatásom a Vasvár melletti kavicsbányát és annak üledékszerkezeteit tárta fel és írta le. Jelen vizsgálat célja az egykori kavicsbánya jelenlegi arculatában fellelhető egyik laza üledékes deformáció (későbbiekben Cuneatus) kialakulási körülményeinek megismerése, illetve összehasonlítása a területen fellelhető többi formával. Kutatásom fő kérdése a Cuneatus kialakulására irányul, mely látszólag különbözik a helyszínen található többi üledékszerkezettől. A legkésőbb a Riss-glaciálisban áthalmozódott és lerakódott Rába üledékek azaz a Vasvári Kavics Formáció arculatában már az 1960-as években leírtak periglaciális klímán kialakult ékszerkezeteket, melyek analitikus leírását és besorolását az akkori publikációkéhoz képest kiegészítettem és pontosítottam. A bányafalat felépítő, agyag alkotta mátrixba ágyazott osztályozatlan kavicsformációban megfigyeltem párhuzamosan futó, növényi részekkel gazdagon átszőtt szürke sávokat is, melyek déli áldőléssel rendelkeznek és több tíz méterenként kiékelődnek. Ugyan ezek keletkezése vélhetően nem tartozik szorosan vizsgálatom tárgyához, mégis igyekeztem választ találni rá. A kutatás kontextusából adódóan a Cuneatus kialakulási lehetőségei közül számba vettem a bánya többi formakincsére jellemző glaciális eredetű 1/a) jégfagyás vagy 1/b) talajfagyás során történő kialakulás mellett a 2/a) vetődés közvetlen hatása révén történő keletkezést is. Azonban nem hagyhattam figyelmen kívül a forma kifejlődésének 2/b) földrengéssel való magyarázatát sem. Továbbá fenntartottam a Cuneatus kialakulásának 3) áltektonikus úton értelmezett aspektusát is. Vizsgálatommal arra a problémára kívántam rávilágítani, hogy bizonyos laza üledékes deformációk bár teljesen eltérő módon alakulnak ki külső jegyeik alapján mégis meglehetősen hasonlóak lehetnek, amely megnehezíti pontos nevezéktanba való besorolásukat. Remélem, hogy vizsgálati eredményeim és az azok elérésére használt módszerek segítik a jövőbeli kutatásokat a hasonló kérdések megválaszolásában. Kutatásom legvégső célja pedig a kavics folyamatos kitermelése következtében eltűnő feltárások részletes dokumentálása a jövő számára. Munkám során a helyszín leírása után mérőszalag mellett felmértem a bánya arculatát, egyes ékszerkezeteknek részleges kipreparálásuk után megmértem a csapásirányát, több pontnak meghatároztam a GPS koordinátáját. Végül ástam egy kutatóárkot, amely az egyik fontos mintavételi helyül szolgált. A terepen vett mintákat különböző laborvizsgálatoknak vetettem alá. A szemeloszlás analízise mellett, Munsell-színskálán való elhelyezést, illetve fény-és elektronmikroszkópos vizsgálatokat is végeztem. Mindezt azért, hogy a Cuneatus két oldalán a befogadó üledékrétegek közötti – helyszíni mérések során felállított – korrelációkat igazoljam, esetlegesen cáfoljam. Mindezeket kiegészítették az adatokat könnyebben kezelhetővé téve az

általam használt számítógépes szoftverek, azaz a QGIS, Inkscape és a Microsoft Excel. A helyszíni megfigyelések alapján kizárhattam az üledékszerkezet jégfagyás 1/a) útján való létrejöttét. Megállapítottam, hogy nem egykorú a többi formával, azoknál később alakult ki. A szemeloszlás vizsgálatok, színskálázás és mikroszkópos vizsgálatok együttes eredményének köszönhetően elvethettem a közvetlenül földrengés 2/b) hatására történő kialakulás lehetőségét, tehát a Cuneatus szeizmikus homoktelér mivoltát. A vizsgálati helyszín domborzatmodelljét elemezve kizárhattam az áltektónikus úton 3) történő kialakulás lehetőségét is. Azonban továbbra is nyitott maradt a kérdés, hogy az ékszerkezet talajfagyásos vagy tektonikus úton keletkezett-e. Továbbá megválaszolatlan maradt a bánya arculatában több tíz méteren vízszintesen és egymással párhuzamosan húzódó, majd áldőlés mellett kiékelődő szürke erek keletkezésének mivolta is. Sajnos kutatásom során többször is azzal a ténnyel találtam szemben magam, hogy az általam választott módszerek önmagukban nem nyújtanak kellően megbízható információkat, ami óvatosságra intett a kapott eredmények igazságtartalmára vonatkozóan. Ezt együttes értelmezésükkel próbáltam kiküszöbölni. Ennek eredményeként viszont nem kaptam kellő mennyiségű adatot egy új rétegkorreláció felállítására. Egy harmadik vizsgálati módszer bevonásával azonban az együttes eredmények már választ adhatnának a korreláció kérdésére, amivel fény derülhetne az üledékszerkezet kialakulását tektonikával magyarázó elmélet helytállóságára is.